

Тема: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО

Література

- 1 Самостійна художня діяльність // Вихователь- методист №1 2010
- 2 Ветлугіна Н. О " Система естетичного виховання"
- 3 Сухорукова Г.Дронова О, Голота Н, Янцур Л. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дитячому навчальному закладі : Київ « Слово»2010
- 4 Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва. Методика художнього виховання дітей.- Київ « Кондор» 2006

Базова програма розвитку дитини «Я у світі» ґрунтується на концептуальних засадах розвитку особистості дошкільника. Вона зміщує акценти з навчального на розвивально- виховний аспект освітньої роботи у дошкільних навчальних закладах та передбачає зміни підходів до її організації. Ці зміни можна забезпечити, сповнюючи цікавим змістом буття дітей спільно з дорослими у спеціально створеному, продуманому розвивальному просторі.

Змістовне буття слід розуміти як повноцінне проживання дитиною кожного дня, під час якого максимально задовольняються її фізіологічні, пізнавальні, духовні, естетичні, комунікативні та інші потреби, запити, інтереси з урахуванням її можливостей, здібностей і нахилів. Ось чому освітній процес має домірно містити різні види дитячої діяльності, адекватні віку вихованців і сприятливі для подальшого розвитку кожної маленької особистості в усіх сферах життєдіяльності, а насамперед, у межах яких виникають важливі вікові новоутворення. Від вихователів вимагається вільне володіння широким арсеналом форм, засобів, методів і прийомів освітнього впливу на вихованців.

Інструкційно – методичний лист Міністерства освіти і науки України «Організація освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах від 10 .05 2009р. застерігає від зведення буття дітей до участі в організованій навчальній діяльності та націлює на наповнення їхньої життєдіяльності цікавим змістом упродовж кожного дня. При цьому виокремлюється роль самостійної діяльності дошкільників, у якій педагог кожному малюку надає право вибору-де, коли, скільки часу, з ким і як діяти. Значущість самостійної діяльності впливає також і з концептуально важливого принципу розбудови дошкільця – впровадження у практику особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти. Освітній процес в межах цієї моделі не може бути забезпечений поза визнанням дитини як суб*екта власного життя. Суб*ективність найповніше реалізується у діяльному бутті дитини, а

найбільш діяльним малюк виявляє себе в умовах нерегламентованої, вільної діяльності.

Художня самостійна діяльність дітей виступаючи як показник їх розвитку, являється необхідним компонентом естетичного виховання. Ця діяльність допомагає виявити індивідуальні особливості кожної дитини, її інтереси, нахили до різних видів діяльності; вміння та навички. Художня діяльність сприяє розвитку смаку, уяви фантазії, таких важливих якостей як самостійність, витримка та інших необхідних компонентів для активної життєвої позиції.

Проблема формування самостійної художньої діяльності широко розглядається в сучасних педагогічних доробках. Їй присвячено багато досліджень, її вивчають в різноманітних аспектах. Цією проблемою займалися психологи, педагоги Леонтьєв О.М., Запорожець О.В., Данілов М.А., Ветлугіна Н.А. та інші.

Організація СХД. у дитячому навчальному закладі є одним із засобів художнього виховання і має на меті виявляти і розвивати інтереси дітей до якогось із видів доступної їм творчості, формувати творчі здібності. Звідси її призначення – створення умов для прояву кожною дитиною своїх здібностей, схильності до занять тією чи іншою справою. Від того наскільки сприятливі ці умови, залежить можливість своєчасного вияву й розвитку дитячих здібностей, формування елементів творчості.

Самостійна діяльність- це специфічна форма організації життєдіяльності дітей, яка розгортається у час, вільний від організованих форм освітньої роботи, як правило з ініціативи та за бажанням малюків: діти самі визначають цілі завдання, засоби і план втілення свого задуму, самостійно контролюють, аналізують і оцінюють його виконання. Як відомо, людина не народжується художником, музикантом. Природні можливості розвитку здібностей - мають багатозначний характер, тобто на їхній основі можуть розвиватися різні здібності залежно від конкретних умов навчання і виховання, від того, якою мірою дитина займається діяльністю, що вимагає певних здібностей, та інших факторів.

Необхідність вільної діяльності зумовлена природною потребою дошкільників в інтимізації буття, у можливості не лише усамітнюватися, але й мати час, який можна використати на власний розсуд, залишившись без прямого контролю з боку дорослих, а також самостійно закріпити вже набутий досвід, проявити чи певною мірою перевірити рівень своєї компетентності та самоствердитися.

Життєва компетентність дітей як достатній рівень розвиненості, вихованості та навченості є основою для виникнення дитячої самостійної діяльності та її змістовного розгортання, оскільки допомагає малюкам адекватно. Конструктивно, ефективно діяти, задовольняти свої потреби, інтереси, прагнення та використовувати власні можливості.

При цьому істотного значення набувають різноманітні життєві враження, які залишають у дитячій свідомості позитивний емоційний слід

Джерела виникнення С.Х.Д.

- 1.Враження від сприймання навколишньої дійсності.
2. Різні види мистецтва.
- 3.Відвідування театрів,кіно,цирку,перегляд телепередач які сприяють створенню дітьми виразних образів.
- 4.Традиції сім'ї, дитячого закладу.
- 5.Поява нових предметів в групі.
- 6.Бажання виготовити малюнок,іграшку в дарунок комусь.
- 7 Читання художньої літератури

Спираючись на отримані позитивні враження, діти можуть самі моделювати схожі життєві ситуації та міжособистісні стосунки, використовуючи у вільній діяльності запозичені зразки поведінки і способи дій.

Художнє виховання дітей,відбувається не тільки на заняттях, а й в повсякденному житті.

Художня творчість має велику педагогічну цінність. В малюнках,ліпленні дитина виявляє своє розуміння навколишньої дійсності,своє відношення до неї, що дає змогу розкрити їх внутрішній світ,особливості сприймання,їх інтереси та здібності.

Образотворча діяльність-улюблений вид творчості дошкільнят. Але в одних це захоплення швидко згасає,а в інших навіть збільшується ,стаючи стійким виявом нахилу до певного виду діяльності.

Самостійна діяльність може носити як індивідуальний, так і груповий характер, коли дитина або сама реалізовує власний інтерес, задум в обраному виді діяльності, або об'єднуються з іншими дітьми за спільність бажань, намірів, планів та за взаємними симпатіями.

Для дітей, яким властиве прагнення малювати або ліпити, які захоплюються цим і помітно випереджають в образотворчій майстерності своїх однолітків,можливість займатися улюбленою справою в вільний від занять час є необхідною передумовою розвитку їхніх здібностей.

Разом з тим нахили дітей дуже часто не виявляються так яскраво. Більше того,у багатьох дітей певні уподобання взагалі можуть бути ще не сформовані. В такому разі організація самостійної художньої діяльності має бути тим підґрунтям, на якому вони поступово зростуть і є для вихователів засобом не тільки вияву дитячих нахилів,скільки їх формування,тут важливо помітити і не пропустити повз увагу інтерес дитини до тих або інших предметів або видів діяльності,врахувати її вправність у виконанні різних робіт.

Позитивних результатів можна досягти лише тоді,коли навчання на заняттях носить розвиваючий характер,широко використовуються всі види занять,на яких вирішуються різноманітні завдання,де діти самостійно підходять до вирішення цих завдань. Як правило діти затрудняються самостійно застосовувати знання,отримані на заняття, в нових змінених ситуаціях.

Хибною є думка, що дитина, маючи вільний час і залишаючись без опікування дорослих, неодмінно заповнить своє дозвілля цікавою для себе

справою, сприятливою для саморозвитку. Досвід показує. Що неможливе самовиявлення дітей, непідготовлених до певного виду діяльності, тобто з несформованим достатнім запасом спеціальних знань, базових умінь і автоматизованих навичок, а також за відсутності у них:

- навичок самоорганізації- визначатися з планами і задумами, вибрати зручне місце для самостійних занять, готувати потрібні іграшки, матеріали тощо.
- Уміння домовлятися з партнерами про спільну діяльність, розподіляти ролі чи обов'язки, обговорювати хід та результати, мотивувати власні оцінки, проектувати перспективи продовження розпочатої справи. Звертатися за допомогою, порадою тощо.

Тільки там, де вихователі розуміють залежність самостійної творчої діяльності дітей від характеру їх навчання, взаємозв'язок різних видів діяльності та навчають малюків творчому використанню знань та умінь, тоді самостійна художня діяльність стане змістовною та цікавою.

На жаль, на практиці нерідко спостерігаємо іншу картину: діти або не знають чим зайнятися у вільний час, або виявивши бажання до певного роду самостійних занять, є зовсім безпомічним під час конкретизації мети і змісту обраного виду роботи, не володіють необхідними для досягнення задуманого результату способами дій, а іноді припиняють розпочату справу при перших же труднощах, невдачах, неспроможні подолати їх без сторонньої допомоги. Процес формування самостійності поступовий, він розвивається у міру дорослішання дітей і набуття ними досвіду, ініціативності, креативності та інших особистісних базових якостей.

Велика увага повинна приділятися художньому вихованню дітей в сім'ї. Всі враження, переживання які діти отримали вдома під час перегляду телепередач, прослуховування радіопередач, участі в сімейних святах відвідування театрів, кіно, діти стараються виразити в малюнках, аплікаціях, поділитися враженнями з товаришами. В сім'ї дитина не тільки отримує художню інформацію, але й практично її засвоює. Чим змістовніше буде поставлена виховна робота в дитсадку, тим повніше і цікавіше діти проявляють себе вдома. Потрібно збагачувати творчий досвід дітей. Розвитку творчих здібностей дітей сприяють творчі завдання, які поступово повинні ускладнюватися.

Етапи формування творчих завдань:

1. Завдання, які потребують від дітей першочергової орієнтировки в творчій діяльності. Створена установка на нові способи дій: придумай, знайди, зміни. Діти діють разом з педагогом, проявляють елементи творчих дій.
2. Завдання, які викликають у дітей цілеспрямовані дії, пошуки їх вирішення / коли діти попадають постійно в змінені ситуації, починають розуміти, що на основі старих комбінацій можна знайти нові / . Виникає атмосфера сумісної творчості з дорослими.
3. Завдання, які викликають самостійні дії дітей. Вони обумовлюють

задум, намічають план своєї дії, художні засоби, якими можна скористатися.

Зображувальна діяльність поза заняттями відрізняється від діяльності на заняттях. Уміння відтворити навколишню дійсність в своїх роботах діти набувають в процесі організованого навчання на спеціальних заняттях. Ці знання, уміння, навички вони удосконалюють в грі, в повсякденному житті. Самостійною художньою діяльністю діти займаються не тільки в приміщенні, а й на повітрі. Це викладання мозаїки з керамічної плитки, камінців, металевих пробок, малювання на асфальті, ліплення з глини, виготовлення іграшок з природного матеріалу: взимку – це створення скульптур з снігу, кольорового льоду.

В С.Х.Д. виникає зв'язок між малюванням, ліпленням, конструюванням.

Зображувальна діяльність поза заняттями дозволяє активніше розвивати дітей. Розмовляючи між собою діти повніше мислять, в них краще формується та здійснюється задум. Вони мають змогу самостійно по бажанню взяти той чи інший матеріал й зайнятися малюванням, ліпленням, аплікацією. Це створює додаткові умови для розвитку їх нахилів та здібностей.

Зміст СХД в різних вікових групах

Організацію С.Х.Д. програма передбачає з 2 молодшої групи. Діти по бажанню малюють, ліплять, створюють зображення з готових деталей, розглядають малюнки, розповідають один одному про них. В дітей цього віку можна відмітити лише елементи самостійних дій в зображувальній діяльності.

Діти середньої групи вже частіше діють по своїй ініціативі.

Становлення цієї діяльності проходить в тому випадку коли в дітей вже сформовано запас життєвих вражень та практичний досвід в малюванні, ліпленні. В цій групі завдання ускладнюються, діти малюють, ліплять різні предмети, прикрашають їх візерунками, виготовляють іграшки з природного матеріалу, розігрують короткі сцени з цими поробками.

В своїй самостійній діяльності діти старшої групи чітко проявляють нахили до певного виду зображувальної діяльності. Розширюється і тематика їх малюнків. Діти виготовляють елементи костюмів, декорації, розфарбовують картинки в альбомах, складають мозаїчні візерунки. В дітей виникає бажання намалювати, виготовити іграшку для когось, при цьому діти закріплюють навички отримані на заняттях. Нерідко діти виконують роботи в яких поєднуються різні види зображувальної діяльності. Виготовляючи іграшку для ялинки, вони поєднують конструювання з малюванням чи аплікацією, або спочатку вирізають плаття для ляльки, потім їх прикрашають аплікацією, чи розфарбовують. Діти малюють силуети персонажів для казки: «Колобок», «Теремок», створюють елементи костюмів для ігор – драматизацій, потім самі драматизують казки.

Велике значення С.Х.Д. має для виконання в дітей почуття колективізму. Діти створюють колективні роботи по малюванню, ліпленню, аплікації: колективне панно для групи, зали чи колективне виготовлення декорацій для ігор-драматизацій. Вихователь використовує колективні форми

роботи для виховання доброзичливості, вміння домовлятися між собою про майбутню роботу.

Почуття задоволеності, яке дитина відчуває від виготовлення робіт та її результатів- головна умова, яка забезпечує заінтересоване, позитивне відношення до виконаної роботи. Почуття задоволеності та радості з*являється в тому випадку, якщо дитина легко виконує задуману роботу.

В старшій групі діти об*єднуються в невеличкі підгрупи по інтересам, проявляють ініціативу в виборі матеріалів для втілення свого задуму. Самостійно організують ігри типу: «Художня майстерня», «Магазин», «Сувеніри».

Приблизні заняття з дітьми під час С.Х.Д.

1. Малювання паличками на землі, піску, снігу / довжина палички – 30 см., діам – 15 см./ Вихователь вчить складати колективні малюнки, підказує сюжети.
2. Малювання різнокольоровою крейдою.
3. Малювання вугільними паличками на кольоровому папері. Використання різної техніки малювання збагачує досвід дітей. Труднощі в її оволодінні активізують мислення, розвивають творчі здібності.
4. Малювання паличкою на папері змащеного клеєвою фарбою. Варять густий клейстер, додають фарбники, добре перемішують. Зафарбовують аркуш 2-3 кольорами, потім по цій поверхні малюють загостреними паличками.
5. Малювання свічкою.
Малюють зображення на папері, потім пензликом зафарбовують в горизонтальному напрямку. Діти терпеливо ждуть коли з*явиться таємничий малюнок.
6. Аплікації з паперу з використанням техніки обривання, аплікація з тканини.
7. Витинанки з паперу.
Складають папір в 4-6-8 разів вирізають серветки, сніжинки, занавіси на вікна в ігровий куточок. Добре наклеїти на якийсь фон.
8. Штampuвання.
Штaмпи можна виготовити з резинки, паролону, картоплі. На них наносять предметні зображення, візерунки. Діти змочують штaмпи гуашшю чи аніліновими фарбами і штaмпують різні вироби: фартушки, килими. Коли діти навчаються штaмпувати папір, можна запропонувати штaмпувати вироби з тканини.
9. Вироби з цукеркових обгорток.
З них можна виготовити різні предмети. Наклеїти загортки на фон, можна отримати цікавий сюжет – букет квітів, метелика...
Компонуючи загортки в ціле, діти вчать ся компонувати конкретний сюжет, пізнають властивості різного паперу.
10. Ліплення з паперової маси.

Шматочки паперу заливають водою на добу, потім зціжують воду, добре розтирають до добавляють крохмаль й замішують як тісто.

11. Ліплення з різнокольорової глини.

До глини добавляють кольорову фарбу, розтирають з олією, потім вимішують.

12. Малювання кольоровою крейдою “Що я більше всього люблю”

Вихователь дає кожній дитині набір кольорової крейди. Зміст малюнків кожен придумує сам, потім діти розглядають та аналізують зміст малюнків та складають розповідь “Чому я намалював ці предмети.”

Куточок СХД

Зображувальна діяльність поза заняттями вимагає відповідно обладнання, матеріалів. В групі необхідно обладнання куточок самостійної художньої діяльності. Він повинен бути розташований в добре освітленому, вільно доступному місці. Куточок повинен бути естетично оформлений та оснащений різноманітними зображувальними матеріалами: олівцями, фарбами, фломастерами, добре мати сангіну, пастель, вугільні олівці, кольорові крейдочки, папір, альбоми, книги-розмальовки, природні,покидькові матеріали. Добре мати технічні засоби навчання:відеоролики, аудіозаписи що дає змогу дітям самостійно прослуховувати пісні, вірші, казки в виконанні майстрів мистецтва. Наявність в групі столів різноманітної конструкції, мольбертів, навісних дошок дають змогу урізноманітнити форми організації самостійної зображувальної діяльності. Діти створюють колективні малюнки кольоровою крейдою на дошці. Тим, хто любить малювати, пропонується робити на дошці контурні зображення різних предметів. Це допомагає повніше подавати їх у сюжетній композиції. Зона СХД повинна бути зручною, заповнена різноманітними матеріалами з різних видів образотворчої діяльності, що дозволяє дітям діяти по інтересам. Самостійна художня діяльність буде змістовною чим краще буде організовано предметно-просторове середовище.

Керівництво самостійною зображувальною діяльністю

Організуючи самостійну художню діяльність, слід виходити з того, що нахили, зацікавлення, здібності не тільки виявляються, а й формуються в діяльності. Отже, С. Х. Д. дошкільнят є засобом розвитку творчого потенціалу дитини. Це ставить питання про форми і способи керівництва нею. Було б хибно думати, що назва «самостійно» включає керівну роль вихователя або зводить її лише до забезпечення зовнішніх умов, добору атрибутів. Завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти дитині «визначитись» не тільки в виборі заняття, але й його ймовірного змісту. Це особливо важливо щодо наймолодших дітей, а також тих, чий нахили недостатньо визначились і в старшому дошкільному віці.

Педагогічне керівництво зображувальною діяльністю поза заняттями, яка виникає з ініціативи дітей становить деяку складність, так як вихователь не здійснює безпосереднього навчання, а використовує переважно способи непрямого керівництва. Вони багато в чому визначаються змістом С . Х . Д . дитини, основою якої є образне відтворення навколишньої дійсності.

Керівництво здійснюється безпосередньо під час самостійної дитячої діяльності. Воно передбачає застосування певних прийомів, які спрямовують на те, щоб:

- допомогти дітям обрати близький до їх уподобань, співзвучний із настроєм і конкретною ситуацією вид діяльності, визначатися з її конкретним змістом- що будуть малювати або ліпити, в яку гру гратимуть, про що хочуть поговорити
- Підтримати порадами, підказками, допомогти вибрати зручне місце для самостійних занять, необхідні атрибути, іграшки, приладдя з урахуванням бажань, інтересів.
- За потреби націлити малят на раціональні способи дій, зручний порядок виконання завдання або творчого задуму
- Сприяти об'єднанню дітей для спільної діяльності, якщо їхні бажання співпадають або навпаки , розвести їхню діяльність у просторі й часі при потенційній можливості виникнення конфліктної ситуації
- Вносити періодичні зміни до змісту обраної діяльності, варіювати способи виконання
- Спрямовувати дітей на об'єктивну самооцінку й визначення перспективи продовження обраної справи в інший час

Здійснюючи безпосереднє керівництво вільною діяльністю, не варто надмірно опікувати дітей, тримати під контролем кожний їхній крок, часто втручатися в їхні дії та постійно коригувати стосунки. Натомість слід надавати малцям більше самостійності, можливість виявляти власну активність і креативність, не пригнічуючи їхньої ініціативи, а допомагаючи самостійно здійснити задумане.

Втручання вихователя у процесі вибору дитиною собі заняття і далі його виконання на творчому, а не на репродуктивному рівні, має свою специфіку порівняно зі звичайними формами керівництва дитячою діяльністю. Замість пропонувати, чим зайнятися, підказати, що і саме, як робити, вихователь має «підвести», «наштовхнути». Цьому можуть послужити не лише словесні звертання, але й сам матеріал.

Але для того, щоб самостійно передавати враження про навколишнє, дитина повинна вільно користуватися зображувально-виразними засобами

Уміло розведеними фарбами перед дитиною постає досі незнане багатство кольорів, відтінків. Сама кольорова гама, буяння фарб ваблять до себе, спонукають взятися за пензлик. Тепер їм треба допомогти обрати сюжет, якщо вони його не мають. Сказати дитині: «намалюй те, що ти бачив, або те що хочеш». Щоб не позбавити її ініціативи, варто провести бесіду, згадати, що дитина бачила під час подорожі з батьками, екскурсій тощо. Значно

полегшується педагогічне керівництво самостійною художньою діяльністю в тих дошкільних закладах, де створена атмосфера високого художнього смаку в оформленні приміщення, доборі картин і репродукцій, що використовуються на заняттях, в традиціях ДНЗ, сім'ї де шанують пісню, музику і художнє слово.

Бажання дитини займатися тією чи іншою діяльністю, прагнення до неї за умов вільного вибору, почуття задоволення і радості при її виконанні, багатство уяви і творча ініціатива, оригінальні вирішення-все це свідчить про певні дитячі інтереси і виявляє здібності. Коли ж діти не можуть зупинитися на чомусь певному, а взявшись, легко і швидко переходять до іншої діяльності, тут можна говорити про відсутність нахилів. Педагогові доводиться не тільки зацікавлювати вихованців певним заняттям, але й самому показувати можливі лінії змісту, ні на мить не забувати підтримувати дитячу активність та ініціативу.

В СХД дітям пропонують розглянути ті предмети, які вони хочуть намалювати. Вихователь запитує, що вони хочуть намалювати, чи знають як малювати, пропонує розглянути ілюстрації іграшки, різних видів транспорту, тварин тощо, звернути увагу на характерні особливості кожного з них. Така пропозиція не повинна бути настирливою і залежить від змісту дитячого задуму. Вихователь допомагає планувати роботу, уникати квалливості, доводити справу до кінця. Педагог може заздалегідь поговорити з дитиною про зміст майбутнього малюнка.

В самостійній художній діяльності ініціатива йде від дітей. Якщо молодшим дітям вихователь більше радить допомагає, то старшим надає більшої самостійності.

Вихователь повинна вміти зацікавити дітей, залучити до розгляду ілюстрацій, іграшок тощо. Потрібно вміти створювати обстановку, стимулюючи дітей до дій. Педагог повинен слідкувати за ходом роботи, повинна своєчасно доповнити недостаючими матеріалами, обережно включитися в гру, шляхом навідних питань. Потрібно слідкувати за технікою виконання малюнку не тільки на заняттях, а й під час СХД. Не можна перетворювати самостійну зображувальну діяльність в додаткові форми роботи. Така діяльність необов'язкова для всіх дітей. Займатися нею можна не регламентовано. Досвід показує, що добитися хороших результатів можна лише там, де навчання має розвиваючий характер. Проводяться такі види занять, на яких діти самостійно виконують різноманітні завдання, де дбають про оволодіння дитиною загальних способів зображення предметів в різних видах зображувальної діяльності.

Таким чином, перед вихователем, стоять завдання виявляти нахили і здібності дітей, підтримувати і розвивати, створюючи умови для задоволення інтересів, збагачуючи й спрямовуючи їх. Він повинен уміло, тактовно керувати вибором і змістом дитячих занять, викликати ініціативу, дбайливо плекати паростки самостійної творчості.